

PEŇAŽNÉ STIMULY K INOVÁCIÁM V SEKTORE LESNÍCKYCH SLUŽIEB NA SLOVENSKU Z PROGRAMU ROZVOJA VIDIEKA

FINANCIAL INCENTIVES TO INNOVATIONS IN THE FORESTRY SERVICES SECTOR IN SLOVAKIA FROM THE RURAL DEVELOPMENT PROGRAMME

MARTINA ŠTĚRBOVÁ ✉ - JAROSLAV ŠÁLKA

*Technická univerzita vo Zvolene, Lesnícka fakulta, Katedra ekonomiky a riadenia lesného hospodárstva
T. G. Masaryka 24, SK - 960 53 Zvolen, Slovak Republic*

✉ e-mail: martina.sterbova1@gmail.com

ABSTRACT

The provision of financial incentives is one of the three basic functions of the innovation system for support and dissemination of innovations in the forestry sector. This paper deals with the possibilities and conditions of providing financial support granted by The Agricultural Paying Agency under the project support of the Rural Development Programme 2007–2013 and 2014–2020. Based on the theory of intervention rules it sets up the evaluation criteria, which uses to assess if the formulation of the selected forestry measures is appropriate, efficient and effective to support and motivate contractor firms in Slovak forestry when introducing innovations into practice. The results point out that the strict conditions set up in the period of 2007–2013 within measures number 1.4 and 2.2.4 caused that financial incentives did not fulfil its function within innovation system. The conditions of obtaining financial support in the period of 2014–2020 are significantly improved with an emphasis on innovations. Measures number 8.6 and 16.1 – 16.3 appeared as the most important within the supporting of innovations in the forestry service sector. It can be assumed that they will ensure a higher level of motivation of contractor firms to implementation innovations.

Kľúčové slová: peňažné stimuly, finančná podpora, inovácie, lesnícke služby

Key words: financial incentives, financial support, innovations, forestry services

ÚVOD

Inovácie sa považujú za jeden z hlavných determinantov ekonomického rastu a svoje nezastupiteľné miesto majú aj v sektore lesného hospodárstva (LH). Existuje množstvo definícií pojmu inovácia, pričom ich spoločnými znakmi sú predovšetkým aplikácia novej idey, zlepšenie, invencia, ktorej výsledkom je pozitívna zmena, zameraná na zdokonaľovanie reprodukčného procesu a plnšie uspokojovanie spoločenských potrieb (ČIMO, MARIŠ 1994).

Rozvoj a šírenie inovácií v súčasnom období značne podporujú a zabezpečujú inovačné systémy (IS), predstavujúce súbor vzájomne prepojených aktérov, ktorého výkon je určený na jednej strane individuálnym výkonom každého subjektu a na strane druhej tým, ako vzájomne pôsobia ako prvky tohto kolektívneho systému (KUBECZKO et al. 2006).

EDQUIST, JOHNSON (1997) zhrnuli funkcie poskytované inovačným systémom na podporu inovačných aktivít do troch kategórií:

1. poskytovanie informácií s cieľom zníženia neistoty,
2. riadenie konfliktov, rizika a spolupráce,
3. poskytovanie peňažných a nepeňažných stimulov.

Príspevok sa zameriava na prvú časť tretej funkcie IS – poskytovanie peňažných stimulov, nakoľko finančné benefity v značnej miere ovplyv-

ňujú rozhodnutie a motiváciu podnikateľa k realizácii inovačnej činnosti. Vzhľadom na fakt, že pre inovačný proces je charakteristický vysoký stupeň neistoty, vzťahujúci sa k dosiahnutiu očakávaných výsledkov inovačných projektov a návratnosti investícií, peňažné stimuly poskytované jednotlivými inštitúciami nemusia byť dostatočné na to, aby podnietili podnikateľov k inovačnej činnosti. Zatiaľ čo veľké spoločnosti sú vo všeobecnosti schopné financovať inovácie z vlastných zdrojov, malé a stredné podniky majú obmedzené interné zdroje. Zároveň veľmi často čelia problémom so získaním bankových úverov, preto práve podporné programy môžu zohrávať kľúčovú úlohu pri zavádzaní inovácií (WEISS et al. 2005). Z tohto dôvodu je potrebný zásah zo strany štátu vo forme podporných mechanizmov (HAJDÚCHOVÁ et al. 2014). Získanie finančnej podpory na realizáciu inovácií má totiž pozitívny vplyv na znižovanie neistoty a rizika, spájajúceho sa s inovačným procesom.

Poskytovanie peňažných stimulov na podporu inovácií v LH sa realizuje predovšetkým pomocou siete inštitúcií vo verejnom sektore. Jej cieľom je zabezpečiť prílev nových investícií, vytvoriť nové pracovné miesta, podporiť zavádzanie inovácií v oblasti produktov, služieb a technológií a ich uplatnenie na trhu (PALUŠ 2001). V súčasnosti finančná podpora z verejných zdrojov pozostáva z dvoch častí: z národnej podpory poskytovanej zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky (SR) a z podpory poskytovanej prostredníctvom štruktural-

nych fondov z rozpočtu Európskej únie (EÚ) (ŠULEK 2004). V rámci podpory lesného hospodárstva v SR z finančných prostriedkov EÚ od roku 2007 dominuje Program rozvoja vidieka (PRV).

Programy finančnej podpory sú politické opatrenia štátu, ktoré motivujú pomocou peňažného príspevku decentrálne hospodárske subjekty k aktivitám vo verejnom záujme (HUCKE 1983). Hodnotenie štátnych intervencií spočíva v stanovení cieľov a nástrojov hospodárskej politiky tak, aby zodpovedali podmienke ekonomickej a systémovej racionality (STREIT 1991; ŠÁLKA 2004). ŠÁLKA (2004), DAHME et al. (1980) a WEISS et al. (2005) uvádzajú, že ak má štátny zásah vo forme finančnej podpory podporovať inovácie v sektore lesníckych služieb, musí byť vhodný a účelný a zároveň účinný.

Cieľom nášho príspevku je zhodnotiť, do akej miery sú pravidlá získania finančnej dotácie z projektovej podpory PRV formulované tak, aby podporovali a motivovali poskytovateľov služieb v slovenskom lesníctve pri zavádzaní inovácií do praxe. Tento príspevok sa zameriava na hodnotenie jednej z foriem priamej finančnej podpory inovácií u poskytovateľov služieb v slovenskom lesníctve – projektovú podporu z Programu rozvoja vidieka v programovacích obdobiach 2007–2013 a 2014–2020.

Trh s lesníckymi službami na Slovensku

V posledných rokoch vystupuje do popredia úloha lesníctva, ktorá je spojená s poskytovaním širokého spektra služieb. Tieto služby vykonávajú malé a stredné podniky, ktoré lesné pozemky nevlastnia ani nevyužívajú, pričom ako konštatujú PALUŠ et al. (2015), na trhu s lesníckymi službami sa na externé subjekty presúvajú hlavné výrobné činnosti a nie vedľajšie činnosti, ktoré sa bežne v iných sektoroch outsourcujú. Ako uvádzajú AMBRUŠOVÁ a MARTILA (2012), je oveľa ziskovejšie realizovať nákup lesníckych služieb v LH prostredníctvom dodávateľov, ako vlastniť stroje a dávať ich do prenájmu. Na Slovensku sú však mnohé subjekty poskytujúce služby vybavené fyzicky starými a opotrebovanými strojmi. Ako hlavnú príčinu tejto nepriaznivej situácie možno označiť nedostatok finančných prostriedkov na nákup moderných technológií, ako aj vysokú závislosť na dovoze prevažnej väčšiny strojových zariadení zo zahraničia (PALUŠ, LOUČANOVÁ 2014). Z tvrdení Pudišvitrové a Jarského (PUDIŠVITROVÁ, JARSKÝ 2011) vyplýva, že taktiež v prostredí LH Českej republiky má najvýznamnejší negatívny vplyv na zavádzanie inovácií práve nedostatok vlastných finančných prostriedkov, ako aj vysoké investičné náklady.

PALUŠ et al. (2011) však konštatujú, že čoraz väčší dôraz pri poskytovaní služieb v lesníctve sa kladie na ich kvalitu, pričom základom úspechu sú práve inovácie. No na inovačné aktivity týchto podnikov významne vplyvajú zvláštnosti výroby v LH, ako aj veľkosť špecifických investícií a podmienky, za ktorých by sa tieto investície realizovali. PALUŠ et al. (2015) uvádzajú, že takéto špecifické investície sú podniky ochotné realizovať len za určitých podmienok, ktoré znižujú mieru ich rizika. Tieto podmienky sa týkajú najmä istoty, že pomerná časť investície (50–80 %) bude splatená zákazkou.

Ďalším typickým javom trhu s lesníckymi službami je prebytok ponuky nad dopytom, čo spôsobuje slabé postavenie poskytovateľov týchto služieb pri vyjednávaní kontraktných podmienok. Objednávateľia služieb navyše nie sú nútení vynakladať zvýšené transakčné náklady súvisiace s vyhľadávaním dodávateľa (PALUŠ et al. 2012). Vzhľadom na tieto nepriaznivé charakteristiky daného trhu nie sú inovácie v podnikoch poskytujúcich služby v lesníctve častým javom. Zväčša ide len o menšie úpravy používanej techniky a technológie, vyvolané špecifickými podmienkami objednávateľa, respektíve pracovnými podmienkami (PALUŠ et al. 2011). Vo väčšine prípadov preto možno tieto inovácie chápať skôr ako inovácie paradigmy. Tie predstavujú nové riešenie štandardnej trhovej situácie, kedy základom úspechu sú inovácie vedúce k využívaniu špecifických technológií použitím nového spôsobu, ktorý nebol v tejto situácii zaužívaný (PALUŠ et al. 2015).

Programovacie obdobie a Program rozvoja vidieka SR 2007–2013

Programovým dokumentom na čerpanie finančných prostriedkov z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV) je Program rozvoja vidieka. Bol vypracovaný na základe schváleného Národného strategického plánu rozvoja vidieka SR na roky 2007–2013, pričom vychádza z hlavných strategických priorít EÚ pre dané programovacie obdobie (PRV 2007).

Globálnym cieľom programu bolo zvýšiť konkurencieschopnosť poľnohospodárstva, potravinárstva a lesníctva, zlepšiť životné prostredie a kvalitu života na vidieku, s dôrazom na trvalo udržateľný rozvoj. Na zabezpečenie cieľov programu Slovensko implementovalo deväť opatrení súvisiacich s LH. Z hľadiska podporovateľných činností, ako aj z pohľadu objemu alokovaných finančných prostriedkov pre odvetvie lesníctva, sa ako ťažiskové javia:

- Opatrenie 1.4 Zvýšenie hospodárskej hodnoty lesov, ktorého cieľom je zvýšenie ekonomickej hodnoty súkromných a obecných lesov, zvýšenie diverzifikácie produkcie a posilnenie trhových príležitostí. Oprávneným žiadateľom sú fyzické a právnické osoby (FO a PO) obhospodarujúce lesy vo vlastníctve súkromných vlastníkov, obcí a ich združení a cirkvi, ktorej majetok možno podľa právneho poriadku SR považovať za súkromný, pokiaľ ide o jeho správu a nakladanie s ním.
- Podopatrenie 2.2.4 Obnova potenciálu lesného hospodárstva a zavedenie preventívnych opatrení, ktorého cieľom je obnova produkčného potenciálu v lesoch poškodených prírodnými pohromami a požiarimi a zavádzanie preventívnych opatrení. Oprávneným žiadateľom sú FO a PO obhospodarujúce lesy vo vlastníctve súkromných vlastníkov, obcí a ich združení, štátu a cirkvi, ktorej majetok možno podľa právneho poriadku SR považovať za súkromný, pokiaľ ide o jeho správu a nakladanie s ním (PRV 2007).

Druh a výšku podpory z jednotlivých opatrení PRV 2007–2013 zachytáva tab. 1.

Finančný plán Opatrení 1.4 a 2.2.4 z PRV 2007–2013 zachytáva tab. 2.

Programovacie obdobie a Program rozvoja vidieka SR 2014–2020

Základným programovým dokumentom využitia EPFRV v programovom období 2014–2020 v SR je Program rozvoja vidieka SR 2014–2020. Ide o strategický dokument národného charakteru, postavený na princípe partnerstva a udržateľného rozvoja, pričom pri návrhu jednotlivých činností sa vychádzalo aj zo skúseností z implementácie PRV SR 2007–2013. Z hľadiska finančnej podpory inovácií v sektore lesníckych služieb sa ako ťažiskové javia (PRV 2015):

- Opatrenie 8 Investície do rozvoja lesných oblastí a zlepšenia životaschopnosti lesov a v rámci neho Podopatrenie 8.6 Podpora investícií do lesníckych technológií a spracovania do mobilizácie lesníckych výrobkov a ich uvádzania na trh, ktoré má v súvislosti s inováciami za cieľ využívať moderné inovatívne technológie, ktoré zvýšia produktivitu práce, znížia priame náklady a budú viac šetrné k životnému prostrediu, čím sa zníži jeho poškodenie a zvýši sa hospodárska hodnota lesov. Medzi oprávnených žiadateľov sú zahrnuté FO a PO obhospodarujúce lesy vo vlastníctve súkromných vlastníkov, obcí a ich združení a cirkvi, ktorej majetok možno podľa právneho poriadku SR považovať za súkromný, pokiaľ ide o jeho správu a nakladanie s ním, ako aj FO a PO poskytujúce uvedeným subjektom služby v lesníctve.
- Opatrenie 16 Spolupráca s jednotlivými Podopatreniami 16.1, 16.2 a 16.3.

Ciele Podopatrenia 16.1 Podpora na zriaďovanie a prevádzku operačných skupín Partnerstvo európskej inovácie (EIP), zameraných na produktivitu a udržateľnosť poľnohospodárstva, sú zamerané na lepšie prepojenie výskumu s poľnohospodárskou praxou, ako aj

podporu rýchlejšieho a širšieho zavedenia a používania inovačných opatrení a riešení do praxe. Podpora je poskytovaná na tvorbu pilotných projektov, vývoj nových výrobkov, postupov, procesov, technológií a podporu horizontálnej a vertikálnej spolupráce medzi subjektmi dodávateľského reťazca. Oprávneným žiadateľom je najmenej 5 spolupracujúcich subjektov.

Cieľom Podopatrenia 16.2 Podpora na pilotné projekty a na vývoj nových výrobkov, postupov, procesov a technológií je otestovanie v produkčnom prostredí, či systém funguje tak, ako bol navrhnutý a či má predpoklady na konečnú, alebo dlhodobú implementáciu alebo aplikáciu. V rámci Podopatrenia je možné získať grant na podporu inovácií, inovatívnych riešení a postupov, pilotných projektov, ako aj vývoj a zavádzanie nových výrobkov, postupov, procesov a technológií. Oprávneným žiadateľom sú najmenej 3 spolupracujúce subjekty, pričom v prípade verejného subjektu je možná podpora aj jedného subjektu.

Podopatrenie 16.3 Podpora spolupráce medzi malými hospodárskymi subjektmi je zamerané na zvýšenie efektivity vykonávaných činností prostredníctvom spolupráce medzi malými hospodárskymi subjektmi v odvetví poľnohospodárstva, potravinovom reťazci, v LH a v sektore cestovného ruchu. Oprávneným žiadateľom je najmenej 5 spolupracujúcich subjektov.

Druh a výšku podpory z jednotlivých opatrení PRV 2014–2020 zachytáva tab. 3.

V súvislosti so zavádzaním inovácií u poskytovateľov služieb v lesníctve môže významnú podpornú úlohu zohrať aj pomoc nefinančného charakteru vo forme vzdelávacích aktivít, zabezpečená v rámci Opatrenia 1 Prenos znalostí a informačné činnosti Podopatrením 1.1 Podpora odborného vzdelávania. To má za cieľ prispievať ku kvalite ďalšieho odborného vzdelávania za účelom zlepšiť jeho výsledky, šíriť inovácie, využívať informačné a komunikačné technológie, zvýšiť ekonomickú výkonnosť a konkurencieschopnosť podnikov. Oprávneným žiadateľom o podporu je v tomto prípade provider služieb.

Tab. 1.

Druh a výška finančnej podpory z PRV 2007–2013

Type and amount of financial support from the Rural Development Programme (RDP) 2007–2013

Opatrenie/ Measure	Druh a výška finančnej podpory/ Type and amount of financial support
1.4	- nenávratný finančný príspevok/grant - 50 % (37,5 % EÚ a 12,5 % SR) pre oblasti cieľa Konvergencia a 50 % (25 % EÚ a 25 % SR) pre ostatné oblasti, pričom minimálne 50 % predstavujú vlastné zdroje/50% (37.5% EU, 12.5% SR) for the Convergence area and 50% (25% EU, 25% SR) for other areas, where at least 50% are private sources of applicant
2.2.4	- nenávratný finančný príspevok/grant - 100 % (80 % EÚ a 20 % SR) pre oblasti cieľa Konvergencia a 100 % (55 % EÚ a 45 % SR) pre ostatné oblasti/ - 100% (80% EU, 20% SR) for the Convergence area and 100% (55% EU, 45% SR) for other areas

Tab. 2.

Finančný plán

Planned allocation

Opatrenie/ Measure	Celkové výdavky/ Total (€)	Verejné zdroje/Public support (€)		% z objemu zdrojov PRV/ % from the amount of RDP ¹
		EAFRD/EU	ŠR SR/National	
1.4	82 080 000	30 720 000	10 320 000	1,60
2.2.4	111 596 100	88 280 980	23 315 120	4,35

¹Rural Development Programme

Tab. 3.

Druh a výška finančnej podpory z PRV 2014–2020

The type and amount of financial support from the RDP 2014–2020

Opatrenie/ Measure	Druh a výška finančnej podpory/ Type and amount of financial support
8.6	- nenávratný finančný príspevok/grant 50 % oprávnených nákladov pre menej rozvinuté regióny a 40 % oprávnených nákladov v ostatných regiónoch/ 50% of eligible costs in less developed regions and 40% of eligible costs in other regions
16.1	- nenávratný finančný príspevok/grant
16.2	- 100 % oprávnených výdavkov/100% of eligible costs
16.3	

MATERIÁL A METODIKA

Za účelom analýzy trhu s lesníckymi službami v Slovenskej republike a hodnotením miery podpory finančnej dotácie z Programu rozvoja vidieka na zavádzanie inovácií bola využitá metodická schéma skúmania trhu s lesníckymi službami, odvodená z podobných inovačných výskumov realizovaných u majiteľov lesa, ako aj v podnikoch poskytujúcich služby v lesníctve (Weiss et al. 2005).

Výskum využíval metódu analýzy dokumentov, ktorá predstavuje významný zdroj informácií, založený na zbere dát a vyhľadávaní vhodných dokumentov, z ktorých chceme získať potrebné údaje o určitom jave. Zakladá sa na porozumení a interpretácii dokumentov založených na individuálnej skúsenosti a postrehu výskumníka, pričom pri skúmaní dokumentu a interpretácii výsledkov je výskumník zameraný na skrytý obsah a význam zdieľanej informácie. Pri tomto type analýzy zohrávajú významnú úlohu skúsenosti a intuícia výskumníka (HENDL 2005). Daná metóda bola použitá s cieľom vyčleniť a zhodnotiť tie informácie, ktoré súvisia s problematikou inštitucionálnej podpory zavádzania inovácií a plnením základnej funkcie IS – poskytovanie peňažných stimulov. Na základe teórie intervenčných pravidiel, vychádzajúcich z podmienky vhodnosti a účelnosti, ako aj účinnosti štátneho zásahu, bolo stanovených deväť hodnotiacich kritérií, ktoré musí finančná podpora spĺňať, ak má podporovať inovácie v sektore lesníckych služieb:

A) Vhodnosť a účelnosť finančnej podpory:

1. Výber druhu finančnej podpory musí zabezpečiť, podľa jej očakávaného účinku, riešenie stanovených cieľov. Podľa spôsobu a formy účinku rozlišujeme finančnú podporu v užšom zmysle, založenú na poskytnutí peňažnej platby bez zadĺženia adresáta a finančnú podporu v širšom zmysle, ktorá predstavuje peňažnú platbu vyžadujúcu zadĺženie jej adresáta.
2. Štátna intervencia musí byť riskantne orientovaná, čo zahŕňa dotovanie tzv. „pioneer“ inovácií a mnohých rizikových projektov, pričom prichádza do úvahy, že len niekoľko z nich dopadne úspešne.
3. Dotácia musí byť určená na rozvoj myšlienok, ktoré sú nové pre daný sektor, tzn., že musí byť poskytnutá už pre počiatkové fázy inovačných projektov, hľadanie a testovanie nových nápadov a realizáciu pilotných projektov.
4. Finančná podpora musí byť zameraná na podporu interakcií, čo zahŕňa výmenu a šírenie informácií v rámci inovačného systému, interakcie podnikov s výskumnými a verejnými inštitúciami, ako aj horizontálnu a vertikálnu spoluprácu v rámci sektora.
5. Štátna intervencia musí byť zameraná na rozvoj ľudských zdrojov, nakoľko vedomosti a výmena informácií predstavujú kľúčové faktory rozvoja a implementácie inovácií.
6. Finančná podpora musí byť administratívne nenáročná a nezaťažujúca žiadateľa; v súvislosti s poskytnutím dotácie je nevyhnutné minimalizovať byrokráciu.
7. Štátna intervencia musí zabezpečiť splnenie očakávaného účinku. Ciele, vlastnosti a podmienky získania finančnej podpory musia byť zamerané na podporu podnikov pôsobiacich v sektore lesníckych služieb.

B) Účinnosť finančnej podpory:

1. Finančná podpora musí byť formulovaná tak, aby plnila funkciu regulatívneho komponentu. Ten vyjadruje predpoklady, podmienky a požadované správanie, za ktorých je možné poskytnúť peňažný príspevok.
2. Finančná podpora musí byť formulovaná tak, aby sa zabezpečil čo možno najvyšší stupeň motivácie podnikov k žiadosti o dotáciu. Motivačným komponentom rozumieme motivačný podnet, väčšinou peňažný príspevok, ktorý je poskytnutý za požadované

správanie. V súvislosti so zabezpečením jeho optimálnej úrovne je nevyhnutné minimalizovať vynaložené finančné prostriedky tak, aby boli akceptovateľné pre adresáta finančnej podpory, pri súčasnom zabezpečení eliminácie tzv. efektov finančnej spoluúčasti.

Príspevok sa zameriava na oblasť tzv. „policy output“, tzn. na hodnotenie formulácie (ŠÁLKA 2006) cieľov a vlastností vybraných opatrení z PRV 2007–2013 a PRV 2014–2020, s ohľadom na podporu zavádzania inovácií v podnikoch poskytujúcich služby v slovenskom lesníctve. Pomocou stanovených kritérií bolo posúdené, či formulácia pravidiel finančnej podpory, ktorú možno získať z jednotlivých opatrení spĺňa, respektíve nespĺňa tieto kritériá.

V súvislosti s realizáciou a vyhodnotením výsledkov výskumu boli stanovené nasledujúce výskumné otázky:

1. Boli podmienky vzťahujúce sa k získaniu finančnej dotácie z PRV 2007–2013 formulované tak, aby sa podporilo zavádzanie inovácií v sektore poskytovateľov služieb v lesníctve, respektíve do akej miery plnil inovačný systém funkciu poskytovania peňažných stimulov k inováciám v sektore v danom období?
2. Vyžadujú si podmienky získania finančnej podpory z PRV 2007–2013 úpravy a vylepšenia, aby tento typ dotácie podporoval zavádzanie inovácií v podnikoch poskytujúcich služby v lesníctve?
3. Boli podmienky PRV 2014–2020 formulované tak, aby sa zvýšila miera finančnej podpory inovácií u poskytovateľov služieb v lesníctve?

VÝSLEDKY A DISKUSIA

S cieľom posúdenia miery podpory zavádzania inovácií v podnikoch poskytujúcich služby v lesníctve prostredníctvom finančnej dotácie z PRV boli stanovené hodnotiace kritériá, ktoré by mala spĺňať daná finančná podpora, aby plnila funkciu peňažného stimulu k inováciám. Do akej miery spĺňali tieto kritériá podmienky získania nenávratného finančného príspevku (NFP) z predmetných opatrení PRV v obdobiach 2007–2013 a 2014–2020, zachytáva tab. 4.

V súvislosti s finančnou podporou inovácií v sektore lesníckych služieb z Programu rozvoja vidieka v programovacom období 2007–2013, možno ťažiskové Opatrenie 1.4 Zvýšenie hospodárskej hodnoty lesov a Podopatrenie 2.2.4 Obnova potenciálu lesného hospodárstva a zavedenie preventívnych opatrení, hodnotiť nasledovne:

- Druh finančnej podpory z oboch opatrení mal formu nenávratného finančného príspevku, pričom spomedzi jednotlivých druhov, za predpokladu optimálneho podielu finančnej podpory, možno priame NFP považovať za nástroj s najvyšším stupňom motivácie podnikov k zavádzaniu inovácií, nakoľko nevyžadujú zadĺženie adresáta.
- Stanovené ciele finančnej podpory Opatrenia 1.4, ako aj Podopatrenia 2.2.4, však neboli zamerané na podporu inovácií v sektore lesníckych služieb. Ani jedno z opatrení neumožnilo získať finančnú dotáciu na financovanie riskantných a pilotných projektov, respektíve testov inovácií. Podpora bola zameraná prevažne na inovácie nové pre daný subjekt, avšak nie pre sektor vo všeobecnosti. To značí nedostatok peňažných stimulov vo forme dotácií vynakladaných na rozvoj nových myšlienok, nových inovácií pre sektor, ako aj riskantných projektov, tzv. „pioneer“ inovácií, pre ktoré sú mnohí inovátori nútení hľadať zdroje finančnej podpory prostredníctvom programov mimo sektora.
- Opatrenia 1.4 a 2.2.4 neposkytli finančnú pomoc zameranú na ľudské zdroje a podporu interakcií. Rozvoj inovácií je závislý na výmene a šírení informácií medzi jednotlivými aktérmi IS, pričom interakcie podnikov s výskumnými a verejnými inštitúciami, ako aj horizontálna a vertikálna spolupráca v rámci sektora, môžu zabezpečiť generovanie nových inovácií. Súčasne zavádzanie inovácií predstavuje vnášanie nových myšlienok, postupov,

metód a technológií do bežnej praxe, pričom tento proces kladie vysoké nároky na kvalifikačné a odborné vybavenie inovátora, ako aj ostatných zainteresovaných osôb. Nedostatok kvalifikovaných pracovných síl predstavuje dôležitú inovačnú bariéru a práve vedomosti a zručnosti predstavujú rozhodujúce faktory rozvoja inovácií.

- Podmienky získania NFP z oboch Opatrení 1.4 a 2.2.4 sa spájali s neúmerne náročným administratívnym postupom a nadmernou byrokraciou, ktorá neopodstatnene zaťažovala žiadateľa. Za negatívny faktor možno taktiež označiť nedostatočné odborné poradenstvo a pomoc pre žiadateľa o NFP pri vypracovaní projektu.
- Finančná podpora z Opatrení 1.4 a 2.2.4 nebola zameraná na podporu podnikov pôsobiacich v sektore lesníckych služieb, nakoľko tieto subjekty neboli zaradené medzi oprávnených žiadateľov o daný finančný príspevok. Vzhľadom na fakt, že väčšina podnikateľských jednotiek pôsobiacich v danom sektore nevlastní, ani si neprenajímajú lesné pozemky, nespĺňali základnú požiadavku kladenú na žiadateľa o nenávratný finančný príspevok v rámci predmetných opatrení. Nemali preto možnosť uchádzať sa o tento typ dotácie, čo môže výraznou mierou negatívne ovplyvniť úroveň ich inovačných aktivít.
- K Podopatreniu 2.2.4 sa viazalo plné financovanie investícií, s čím sa spája vysoká miera motivácie prijímateľov finančnej podpory a zároveň vysoké riziko výskytu efektov finančnej spoluúčasti.
- Výška finančnej podpory v rámci Opatrenia 1.4 bola maximálne do 50% oprávnených výdavkov, pričom zvyšok investície musel podnikateľský subjekt hradiť z vlastných zdrojov. Možno predpokladať, že takáto úroveň finančnej podpory zabezpečí dostatočnú mieru spoluúčasti subjektov na realizácii investícií, tzn. riziko efektu finančnej spoluúčasti sa minimalizuje. Na druhej strane však možno konštatovať, že peňažné stimuly poskytnuté vo forme takto podielovo financovanej podpory nemusia byť dostatočné na to, aby motivovali podnikateľov k inovačnej činnosti.

V súvislosti s danými tvrdeniami možno konštatovať, že formulácia podmienok vzťahujúcich sa k získaniu finančnej dotácie z predmetných opatrení PRV v programovacom období 2007–2013 spôsobila, že daná forma finančnej pomoci plnila funkciu peňažného stimulu k inováciám na nedostatočnej úrovni. Z tohto dôvodu bolo nevyhnutné, aby sa uvedené podmienky v novom programovacom období 2014–2020 zmenili a vylepšili, s cieľom zabezpečiť lepšiu podporu inovačnej činnosti v sektore poskytovateľov služieb v lesníctve.

Program rozvoja vidieka, platný na obdobie 2014–2020, so sebou priniesol značné zmeny a vylepšenia. V súvislosti s finančnou podporou inovácií v sektore lesníckych služieb sa ako ťažiskové javia Podopatrenie 8.6 Podpora investícií do lesníckych technológií a spracovania do mobilizácie lesníckych výrobkov a ich uvádzania na trh, prierezové Opatrenie 16 Spolupráca, ako aj prierezové Opatrenie 1 Prenos znalostí a informačné akcie, ktoré možno s ohľadom na ich stimulačný vplyv na zavádzanie inovácií v sektore, hodnotiť nasledovne:

- Druh finančnej podpory možno hodnotiť pozitívne, nakoľko má formu grantu, tzn. poskytnutie finančnej pomoci nevyžaduje zadĺženie jej adresáta.
- S ohľadom na podporu inovácií v sektore lesníckych služieb možno pozitívne hodnotiť vznik prierezového a inovatívneho Opatrenia 16 Spolupráca, pričom v rámci jednotlivých podopatrení je možné získať finančnú pomoc na podporu inovačných riešení, nových produktov, technológií, služieb, postupov, pilotných projektov a testov inovácií, ako aj na podporu interakcií zameranú na tvorbu sietí a klastrov.
- Ako reakcia na vzdelanostnú situáciu v SR vzniklo prierezové Opatrenie 1 Prenos znalostí a informačné akcie, ktoré taktiež možno hodnotiť pozitívne v súvislosti s podporou inovácií v sektore lesníckych služieb, a to aj napriek tomu, že daná forma má pre tieto podniky nefinančný charakter. Realizovať sa budú vzdelávacie aktivity, ktoré prispievajú k rozširovaniu odborných znalostí a schopností osôb, pracujúcich v danom sektore, čo významnou

Tab. 4.

Hodnotenie vybraných opatrení
Evaluation of selected measures

	Č. N.	Hodnotiace kritérium finančnej podpory/ The evaluation criteria of financial support	PRV/RDP 2007–2013		PRV/RDP 2014–2020
			1.4	2.2.4	
A) vhodnosť a účelnosť/ appropriateness and efficiency	1	druh finančnej podpory/ type of financial support	✓	✓	✓
	2	určená pre „pioneer“ inovácie (riskantné projekty)/ risky projects	x	x	✓
	3	určená pre pilotné projekty a testy inovácií/ addressed to new ideas and pilot projects	x	x	✓
	4	zameraná na podporu interakcií/ focused on the interactions	x	x	✓
	5	zameraná na ľudské zdroje/ focused on the human resources development	x	x	✓
	6	nenáročná na administratívu a nezaťažujúca žiadateľa/ simple „paper work“	x	x	✓
	7	zameraná na podporu poskytovateľov služieb v lesníctve/ focused on the contractor firms in the forestry services sector	x	x	✓
B) účinnosť/ effectiveness	1	regulačný komponent/ regulatory component	✓	✓	✓
	2	motivačný komponent/ motivational component	✓	x	✓

✓ Spĺňa kritérium/Meets the criteria

x Nesplňa kritérium/Does not meet the criteria

mierou vplýva na úroveň inovačných aktivít podnikateľských subjektov.

- Nové programovacie obdobie prináša zjednodušenie pravidiel, rešpektíve zníženie súvisiacej administratívnej záťaže a byrokracie, ako aj zvýšenie personálnych kapacít zabezpečujúcich odborné poradenstvo a pomoc žiadateľom o NFP v celkovom počte 30 pracovníkov, z toho 17 v Sekcii projektových podpora a štátnej pomoci.
- Finančná podpora z PRV v programovacom období 2014–2020 je zameraná na podporu podnikov pôsobiacich v sektore lesníckych služieb, nakoľko tieto subjekty boli zaradené medzi oprávnených žiadateľov o daný finančný príspevok.
- Opatrenie 8.6 zabezpečuje financovanie investície na úrovni 40–50 % oprávnených nákladov, čo predpokladá dostatočnú vlastnú iniciatívu adresáta finančnej podpory, pričom efekty finančnej spoluúčasti sú nepravdepodobné. Avšak uvedená miera finančnej motivácie nemusí vyvolať zmenu správania adresáta, tzn. bude v danom sektore neúčinná.
- K Opatreniu 16 sa viaže plné financovanie investícií, s čím sa spája vysoká miera motivácie prijímateľov finančnej podpory. Zároveň je tu prítomné riziko výskytu efektov finančnej spoluúčasti, ktoré však v prípade podpory inovačných riešení a ich testov nemožno považovať za negatívny jav, nakoľko môžu priniesť pridanú hodnotu pre sektor lesníckych služieb v širšom kontexte.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že prostredníctvom hodnotiacich kritérií a následného posúdenia nastavenia podmienok, vzťahujúcich sa k NFP z ťažiskových opatrení v lesníctve 1.4 a 2.2.4 v programovacom období 2007–2013 sme zistili, že možnosť získania finančnej dotácie z PRV nezohrávala významnú stimulačnú a motivačnú úlohu k zavádzaniu inovačných projektov v sektore lesníckych služieb, rešpektíve podporila realizáciu inovácií u týchto poskytovateľov len v malej miere. Možno konštatovať, že inovačný systém v sektore plnil funkciu poskytovania peňažných stimulov k inováciám nedostatočujúco. Účinok podpory sa navyše eliminoval alokáciou finančných zdrojov na jednotlivé opatrenia, na ktoré bolo dokopy vyčlenených len necelých 6 % z celkového objemu verejných zdrojov z PRV, na ktorý bolo pridelaných 2 562 585 914 EUR.

Ako konštatujú PUDIVÍTROVÁ a JARSKÝ (2011), na úrovni európskych dotácií neexistuje žiadne priame opatrenie na podporu zavádzania inovácií, z toho dôvodu zohrávajú dôležitú úlohu opatrenia z PRV, ktoré podporujú implementáciu inovácií nepriamo. Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti bolo nevyhnutné v novom programovacom období 2014–2020 upraviť kritériá a podmienky vzťahujúce sa k možnosti získania finančnej dotácie z PRV, s cieľom zabezpečiť lepšie plnenie funkcie peňažnej podpory inovácií verejnými inštitúciami v sektore poskytovateľov služieb v lesníctve.

Možno konštatovať, že PRV 2014–2020 je značne zmenený a vylepšený, pričom veľký dôraz kladie na inovatívne riešenia. V rámci podpory inovácií v sektore lesníckych služieb sa ako najvýznamnejšie javí Opatrenie 8.6, ktoré v porovnaní s ťažiskovými opatreniami 1.4 a 2.2.4 PRV 2007–2020 vo väčšej miere spĺňa stanovené hodnotiace kritériá. Pozitívne možno hodnotiť tiež vznik prierezových Opatrení č. 1 a 16, ktoré majú potenciál podporiť inovácie v sektore prostredníctvom pomoci finančného, ako aj nefinančného charakteru.

ZÁVER

Podobne ako ostatné sektory, tak aj LH má prostredníctvom verejnej politiky pri zavádzaní inovácií otvorené nové možnosti. V porovnaní s minulosťou sa podmienky realizácie inovácií v lesníctve výrazne zlepšili, pričom na uskutočňovanie inovačných projektov podniky hľadajú možnosti čerpať finančnú podporu (DOBŠINSKÁ et al. 2010).

Na trhu s lesníckymi službami však stále pretrvávajú pomerne nízka inovačná aktivita, spôsobená predovšetkým nedostatkom finančných

zdrojov na inovačné projekty (PALUŠ et al. 2011). Možno konštatovať, že striktné podmienky spájajúce sa s možnosťou získať finančnú podporu z predmetných opatrení PRV 2007–2014 spôsobili, že táto forma dotácie nezohrávala významnú stimulačnú úlohu k implementácii inovačných projektov do praxe.

Na druhej strane však možno predpokladať, že súčasne nastavené podmienky získania a čerpania NFP z PRV 2014–2020 zabezpečia vyššiu úroveň finančnej podpory a motivácie podnikov poskytujúcich služby v lesníctve k zavádzaniu inovácií. Budúce výskumné aktivity je možné zamerať práve na analýzu a vyhodnotenie skutočnej miery finančnej podpory inovačnej činnosti v danom sektore prostredníctvom PRV 2014–2020.

Podakovanie:

Táto práca bola podporená Vedeckou grantovou agentúrou MŠVVaŠ – projekt VEGA 1/0678/14 „Optimalizácia technologických, technických, ekonomických a biologických princípov výroby energetickej dendromasy“ a KEGA 017TU Z-4/2015 „Modernizácia a internacionalizácia výučby lesníckej politiky na Technickej univerzite vo Zvolene“.

LITERATÚRA

- AMBRUŠOVÁ L., MARTILA J. 2012. Comparison of outsourced operations in wood procurement in Finland and Slovakia. Finland, Finnish Forest Research Institute: 22 s.
- ČIMO J., MARIAŠ M. 1994. Inovácie a stratégia firmy. Bratislava, Ekonomická univerzita v Bratislave: 127 s.
- DAHME H.J., GRUNOW D., HEGNER F. 1980. Aspekte der Implementation sozialpolitischer Anreizprogramme. In: Mayntz, R. (ed.): Implementation politischer Programme, Empirische Forschungsberichte. Hain, Königsstein/Ts: 154–175.
- DOBŠINSKÁ Z., SARVAŠOVÁ Z., ŠÁLKA J. 2010. Changes of innovation behaviour in Slovakian forestry. Annals of the “Stefan cel Mare” University of Suceava. Fascicle of the Faculty of Economics and Public Administration, 10 (2): 71–80.
- EDQUIST C., JOHNSON B. 1997. Institutions and organizations in systems of innovation. In: Edquist C. (ed): Systems of innovation: technologies, institutions, and organizations. London, F. Pinter: 41–63.
- HAJDÚCHOVÁ I., ŠULEK R., GIERTLIOVÁ B., DOBŠINSKÁ Z. 2014. Policy instruments for supporting renewable energy sources in Slovak Republic. In: SGEM 2014. GeoConference on ecology, economics, education and legislation. Ecology and environmental protection. 17–26 June 2014, Albena, Bulgaria. Conference proceedings. Sofia, STEF92 Technology: 315–322.
- HENDL J. 2005. Kvalitatívny výzkum. Základní metody a aplikace. Praha, Portál: 407 s.
- HUCKE J. 1983. Implementation von Finanzhilfeprogrammen. In: Mayntz, R. (ed.): Implementation politischer Programme. Opladen, Westdeutscher Verlag: 75–98.
- KUBECZKO K., RAMETSTEINER E., WEISS G. 2006. The role of sectoral and regional innovation systems in supporting innovations in forestry. Forest Policy and Economics, 8 (7): 704–715. DOI: 10.1016/j.forpol.2005.06.011
- PALUŠ H. 2001. Competitiveness of Slovak forest products on foreign markets. In: Intercathedra, 17: 101–105.
- PALUŠ H., KAPUTA V., PAROBEK J., ŠUPÍN M., ŠULEK R., FODREK L. 2011. Trh s lesníckymi službami. Zvolen, Technická univerzita vo Zvolene: 45 s.

- PALUŠ H., KAPUTA V., FODREK L., HALAJ D., PAROBK J., ŠULEK R., ŠUPÍN M. 2012. Podmienky dopytu na trhu s lesníckymi službami. *Acta Facultatis Forestalis*, 54 (1): 111–129.
- PALUŠ H., LOUČANOVÁ E. 2014. Inovačný systém lesnícko-drevárskeho komplexu na Slovensku. *Manažment podnikov*, 4 (1): 15–21.
- PALUŠ H., LOUČANOVÁ E., KAPUTA V. 2015. Kontrakty a manažment rizika inovačného procesu poskytovateľov lesníckych služieb na Slovensku. *Zprávy lesníckeho výzkumu*, 60 (1): 8–13.
- PRV. 2007. Program rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2007–2013. [online]. Bratislava, Ministerstvo pôdohospodárstva SR: 322 s. [cit. 2015-09-20]. Dostupné na/Available on: www: <http://www.apa.sk/index.php?navID=121>.
- PRV. 2015. Program rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2014–2020. [online]. Bratislava, Ministerstvo pôdohospodárstva SR: 725 s. [cit. 2015-09-20]. Dostupné na/Available on: www: <http://www.apa.sk/index.php?navID=496>.
- PUDIVÍTRVÁ L., JARSKÝ V. 2011. Inovační aktivity v lesním hospodářství České republiky. *Zprávy lesnického výzkumu*, 56 (4): 320–328.
- STREIT M.E. 1991. *Theorie der Wirtschaftspolitik*. Düsseldorf, Werner: 397 s.
- ŠÁLKA J. 2004. Hodnotenie štátnych zásahov na príklade finančnej podpory v lesnom hospodárstve SR. Zvolen, Technická univerzita vo Zvolene: 63 s.
- ŠÁLKA J. 2006. Analýza verejnej politiky v lesníctve. Zvolen, Technická univerzita vo Zvolene: 64 s.
- ŠULEK R. 2004. Finančná podpora inovácií v LH SR. In: Podpora inovácií a podnikania v lesníctve. Zborník referátov z odborného seminára. Zvolen, TU: 41–46.
- WEISS G., BAUER A., RAMETSTEINE E. 2005. The role of forestry funding programmes in supporting innovations in Central European Countries. In: Pajuoja, H. et al. (eds.): *Evaluating forestry incentive and assistance programmes in Europe. Challenges to improve policy effectiveness*. Joensuu, European Forest Institute: 67–77.

FINANCIAL INCENTIVES TO INNOVATIONS IN THE FORESTRY SERVICES SECTOR IN SLOVAKIA FROM THE RURAL DEVELOPMENT PROGRAMME

SUMMARY

Innovations has been recently one of the most important economic and business phenomena. In the current economy, innovation ability and its application into practice can be considered as the basic assumption of an enterprise's success. The ability to generate innovations is a necessary condition for the high level of competitiveness. Nowadays, it is obvious that manager is not the only person responsible for the innovativeness of the company. Innovations are the result of the institutional process, therefore the integration into the system of institutions that can support innovations is really important. There are three categories of the basic functions of the innovation system in the forestry service sector: (i) reduction of uncertainties by providing information, (ii) management of conflicts and co-operation, and (iii) the provision of pecuniary and non-pecuniary incentives.

This paper focuses on one of the above mentioned functions of the innovation system – the provision of pecuniary incentives. Financial support programmes are policy measures that motivate decentralized subjects to activities in the public interest by using financial grants. This financial incentives and benefits largely influence the decision and motivation of entrepreneurs to implement innovations. The study deals with the possibilities and conditions of providing financial support granted by the Agricultural Paying Agency under the project support of the Rural Development Programme 2007–2013 and 2014–2020. The aim of the study is to assess how the conditions for obtaining financial subsidy from forestry measures are formulated in order to support and motivate contractor firms in Slovak forestry in implementing innovations into practice. The research uses document analysis in order to select and characterize the key measures related to the issue of institutional support for innovations in the forestry services sector. Based on the theory of intervention rules it sets up the evaluation criteria of this financial support. These rules are used to assess if a financial subsidy from the selected measures is set up in order to fulfil the function of the provision of pecuniary incentives within the contractor firms in Slovak forestry (Tab. 1). The results point out that the strict conditions set up in The Rural Development Programme in the programming period 2007–2013 caused that financial incentives did not fulfil its function within the innovation system. It can be concluded that financial support in previous period was not focused on supporting innovations in the forestry service sector. The conditions for obtaining financial grant in the period of 2014–2020 are significantly improved towards supporting innovations in the forestry services market. It can be assumed that it will ensure a higher level of motivation for contractor firms to implement innovations into practice.

Zasláno/Received: 19. 11. 2015

Přijato do tisku/Accepted: 05. 02. 2016